

Türkçem Dergisinde Yayınlanan Anlatı Türleri ve Okul Çağındaki Çocuklara Katkıları

*Narrative Types Published in Türkçem Magazine and
Its Contributions to School-age Children*

Salih OKUMUŞ*

Öz

Balkan coğrafyası Türk tarihi açısından son derece önemlidir. Yaklaşık beş yüz yıl Osmanlı yönetimi altında kalan bölge, Osmanlıdan sonra farklı milletlerin hakimiyetine girer. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'nın kurulmasıyla bu bölgede yaşayan Türkler, Türkçe eğitim ve Türkçe yayın yapmaya ancak muvaffak olur. Bu çerçevede Üsküp'te Birlik, Priştine'de Tan Yayınları kurulur. Çeşitli gazete ve dergiler çıkarılır, kitaplar yayımlanır. Ayrıca görsel basın alanında da önemli mesafe kaydedilir. Türkçe Radyo ve Televizyon yayınları başlar. Bunlar, bölgedeki Türk topluluklarının varlıklarını devam ettirmeleri için gerekli olan sosyal yapının güçlü bir şekilde ayakta kalmasını sağlar. Bu yayınlardan biri de Kosova'da basılan Türkçem dergisidir. Türkçem, 1 Ocak 1999 yılında Prizren'de yayımlanan bir çocuk dergisidir. Derginin sahibi ve yazı müdürü Zeynel Beksaç'tır. Savaşın sona ermesinden sonra Kosova'daki Türkçe çocuk dergilerinin boşluğunu doldurmaya çalışan dergi, öğrencilerin yaratıcılığını, duyu ve düşünce dünyasını geliştirmeyi amaçlar. Dergide şiir, hikâye, roman, tiyatro, masal, efsane, destan, makale, deneme, hatıra, fıkra, bilmece, söyleşi ve biyografi gibi çeşitli edebî türlerde eserler verilir. Ayrıca okurun dikkatini cezbedek sayfalar, köşeler, bölümler ve içeriğe uygun metinler ile görsel malzemeler kullanılır. Öğrenciler tarafından da çok rağbet gören derginin, Kosova Türk çocuk edebiyatının gelişmesine de önemli katkıları bulunur. Biz bu çalışmada derginin başlangıcından on altı yılını esas aldık. Amacımız, Türkçem dergisinde yayımlanan hikâye, masal, efsane ve masal gibi anlatı türlerini incelemek ve bu türlerin çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkçem, Kosova, çocuk dergisi, hikâye, masal, efsane, destan.

* Prof. Dr., Priştine Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Priştine/KOSOVA, salihokumus@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7990-2469

Abstract

Balkan geography is extremely important for Turkish history. The region, which was under Ottoman rule for about five hundred years, came under the rule of different nations after the Ottoman Empire. II. With the establishment of Yugoslavia after the World War II, the Turks living in this region were only able to receive education and broadcasting in Turkish. In this framework, Birlik in Skopje and Tan Publishing in Pristina are established. Various newspapers and magazines are published, books are published. In addition, a significant distance is recorded in the field of visual media. Turkish Radio and Television broadcasts begin. These ensure the strong survival of the social structure necessary for the survival of the Turkish communities in the region. One of these publications is my Turkish magazine published in Kosovo. My Turkish is a children's magazine published in Prizren on January 1, 1999. The owner and editor of the journal is Zeynel Beksaç. Trying to fill the gap of Turkish children's magazines in Kosovo after the war, the magazine aims to develop students' creativity, feelings and world of thought. In the magazine, works in various literary genres such as poetry, stories, novels, plays, fairy tales, legends, epics, articles, essays, memoirs, anecdotes, riddles, conversations and biographies are published. In addition, pages, corners, chapters, texts and visual materials that attract the attention of the reader are used. The magazine, which is also very popular with students, also makes important contributions to the development of Kosovo Turkish children's literature. In this study, we have taken the sixteen years from the beginning of the journal as a basis. Our aim is to examine the narrative types such as stories, fairy tales, legends and fairy tales published in Türkçem journal and to investigate the effects of these genres on children.

Keywords: Türkçem, Kosovo, children's journal, story, fable, legend.

Giriş

Balkanlar Türk tarihi açısından önemli bir bölgedir. Osmanlı'nın bölgeden çekilmesiyle birçok konuda olduğu gibi Türkçe eğitimi ve basın-yayın gibi toplumu yakından ilgilendiren alanlarda da yasaklar getirilir. Sosyal yapıyı tehdit eden yasak, baskı ve şiddet olayları Müslüman halkı göçe zorlarken geride kalanların büyük bir yaşam mücadelesi vermesi gerekir. Uzun bir süre Türkçe ve Türk kimliği için yaşanan bu karanlık dönem, ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra normale dönebilir. Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla bölgede yaşayan azınlıklar çeşitli haklara sahip olur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan yumuşama hareketleri, zamanla Türklerin lehine dönmeye başlar. Bu bakımdan 1951 yılı, Kosova için bir dönüm noktası sayılabilir. Bu tarihte Türkçe eğitimi alanında ilk adımlar atılır, Türkçe basın ve yayın faaliyetlerinde de önemli bir hareketlilik başlar. Böylece Türk kimliği resmi olarak tanınır (Okumuş, 2015, s. 6254-6274). Bu çerçevede 1944 yılında Üsküp'te kurulan *Birlik Yayın Şirketi*'nin çıkardığı Türkçe gazete, dergi ile radyo ve televizyon yayınları, çeşitli kitapların neşri ile devam eder. Böylece yeni bir edebî çevre oluşur. Modern Türk edebiyatının kurulmasına zemin hazırlayan bu çevre, Türk kimliğinin ayakta kalmasına da önemli katkılar sağlar (Okumuş, 2017, s. 252-282).

Bölgede yaşayan Müslümanlar, Yugoslavya'nın kurulmasıyla bazı haklar elde

etse de önemli zorluklar yaşamaya devam eder. Toprak reformu, Yeşil Yol gibi bazı planlarla bölgedeki verimli toprakların Müslümanların elinden alınması, Sırpçanın devlet ve eğitim dili haline getirilmesi, mahalle baskıları ve sosyal yapıya dönük tecavüzkar hareketler halkın tepkisine neden olur. Belgrad yönetimi Kosova'da başlayan olayları 1960'ların sonundan itibaren birtakım anayasal haklar vererek kontrol altına almaya başlar. Bu çerçevede 1974 Anayasasıyla Türkçe resmi dil statüsüne kavuşur, hem de bölgede yaşayan Türklerin hukuki kimliği tanınmış olur (Okumuş, 2017, s. 3-4). Kosova Türklerinin dil konusundaki hassas yaklaşımı nihayet meyvesini verir ve resmi işler başta olmak üzere eğitim, basın yayın gibi alanlarda da Türkçe resmi bir şekilde kullanılmaya başlanır. Büyük mücadeleler sonucu kazanılmış olan bu hakların bir kısmı maalesef günümüzde ya elinden alınmış ya da kâğıt üzerinde bırakılmıştır.

1960'ların sonlarına doğru Kosova'da da durum değişir. 1 Mayıs 1969 tarihinde Priştine'de *Tan* gazetesi çıkar. Sanat, kültür ve edebiyat alanlarında önemli bir hareketlilik göze çarpar. Türkçe yayın yapan *Çevren* (1973), *Esin* (1976) ve *Kuş* (1979) gibi edebiyat, sanat ve çocuk dergileri yayımlanır. Kültür-sanat hareketlerinde görülen canlanma 1990'ların sonuna kadar devam eder. Bu tarihte Kosova'da baş gösteren iç karışıklıklar savaşa sonuçlanır. Savaş koşullarında çalışma imkânı bulamayan *Tan* gazetesi 24 Mart 1999 tarihinde kapanır (Okumuş, 2015, s. 85-107). *Tan* Yayınlarının yaklaşık 20 yıl aralıksız çıkardığı *Kuş* çocuk dergisinin de yayın hayatına son verilir. Savaştan sonra bazı Türkçe gazete ve dergiler çıksa da uzun ömürlü olamaz. Bilhassa çocuk edebiyatı alanında önemli bir boşluk doğar. İşte bu boşluğu ortadan kaldırmak üzere Türkçem dergisi çıkarılır.

Türkçem dergisi, 1 Ocak 1999 tarihinde Prizren'de yayımlanan bir çocuk dergisidir. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Zeynel Beksaç'tır. Yirmi yılı aşkın bir zamandır bölgedeki Türk çocuklarına hizmet eden derginin hatırı sayılır bir okuyucu kitlesi vardır. Ayrıca Kosova Türk edebiyatının Türkiye ve Türk dünyasıyla köprü kurmasına da yardımcı olur. Türkçem çocuklara yönelik şiir, hikâye, masal, efsane, destan, fıkra, söyleşi, deneme, hatıra, bilme-bulmaca gibi çok sayıda edebî türe ait metinlerle dopdolu bir dergidir. Ayrıca kapaktan başlayarak neredeyse bütün sayfalarında yayımlanan yazı ve şiirlerin içeriğine göre rengarenk resim ve desenler bulunur. Türkçem, çocukların okul eğitimine yardımcı olurken bir yandan da değerler eğitimi konusunda ailelere yardımcı olur. Çocukların dil, inanç ve kültürlerini öğrenmeleri için çaba harcar. Başlangıçta iki ayda bir yayımlanan dergi, çocukların gösterdiği ilgi ve sevgisi nedeniyle Nisan 2001 tarihinden itibaren aylığa çevrilir. Kısa bir sürede okuyucularının beğenisini kazanan dergi, Türkçe eğitim yapan okullarda ücretsiz dağıtılır. Bilhassa Türkçe ve sosyal bilgiler alanındaki derslerin bir parçası haline gelir. Derginin sayfa sayısı, 23-35 sayfa aralığında değişir. Son zamanlarda internet ortamında da yayımlanan Türkçem'in Facebook gibi sosyal medya platformlarında da çok sayıda takipçisi bulunur. Tirajı aylık 500

kadardır ve ücretsiz dağıtılmaktadır.

Türkçem dergisi, her geçen yıl kendisini geliştirip Türkçe eğitimine önemli katkılarda bulunurken çocukların ruh dünyalarının gelişmesine de katkı sağlar. Derginin kapak ve sayfa yapısı ilk ve orta mektep çocuklarına göre hazırlanır. Bilhassa sayfa tasarımındaki rengarenk görünüm anlatıları adeta canlı bir hale çevirir. Çeşitli resim, desen ve çizimlerle desteklenen bu sayfalar, çocuk dünyasına ait figürler, çiçekler, kuşlar ve doğa manzaralarıyla süslenir. Ayrıca bu sayfalarda bilim, teknik ve sağlık alanlarında merak ve ilgi çeken fotoğraflar ile masal dünyasının kahramanlarına ait resim ve çizimler bulunur (Okumuş, 2015, s. 6254-6274). Bunların dışında özel gün ve haftalara ait görsel malzemeler, kişi, olay ve durumlara uygun yazı ve resimlere rastlanır. Bu resim ve çizimler çocukların ruhsal gelişimine de uygundur. Bunların seçiminde de özellikle çocukların yaratıcılığı ile duygu ve düşünce dünyalarını geliştirecek mahiyette olmalarına dikkat edilir.

Dergi Türkçe öğrenim gören çocukları destelemek, anadili eğitimine yardımcı olmak ve Türklük bilinci kazandırmak amacını güder. Ayrıca giderek yok olmaya başlayan Kosova Türk Edebiyatını yeniden canlandırmak arzusundadır. Tüm zorluklara rağmen Kosova'da Türkçe olarak yayın hayatını sürdüren dergi, bugün 24. yılına ve 259. sayısına ulaşmıştır.

Biz de bu çalışma ile Türkçem çocuk dergisinde yayımlanan anlatı türlerini ele almaya çalışacağız. Çalışmada derginin 1999-2014 tarihleri arasında yayımlanan yaklaşık on altı yıllık periyodu, yani 1-169 sayıları esas alınmıştır.

Türkçem Dergisinde Anlatı Türleri

Türkçem dergisinde edebî türlere ait çok sayıda eser bulunur. Bunların arasında şiir, hikâye, roman, tiyatro, masal, efsane, destan, makale, biyografi, deneme, hatıra, anı, söyleşi, fıkra, bilmece, atasözleri ve deyimler gibi türler sayılabilir. Bunların içerisinde hikâye, masal, efsane ve destanlar sayı ve içerik bakımından öne çıkarlar. Buna göre dergide 463 hikâye, 299 masal, 64 efsane ve destan yer alır. Bu yazıların bir kısmı edebî türlere ait metinlerden oluşur, bir kısmı da uzmanlar tarafından kaleme alınan bilimsel yazılardır. Bunların yıllara göre dağılımı şöyledir:

	YILLAR														TOPLAM		
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012		2013	2014
Hikâye	11	13	28	48	31	36	36	37	37	26	31	21	21	34	36	18	464
Masal	2	-	14	20	8	19	17	26	19	38	22	14	21	35	36	18	309
Efsane Destan	4	2	7	3	2	6	2	1	5	4	3	3	1	4	4	-	51
Toplam	17	15	49	71	41	61	55	64	61	68	56	38	43	73	76	36	826

Tablo 1. Yıllara göre hikâye, masal, efsane ve destan türlerine ait metinlerin tasnifi.

a. Hikâye: Çocuk dergileri küçük okurlarının yetişmesinde önemli görevler üstlenirler. Bunu yaparken de çoğu zaman edebiyat türlerini kullanırlar. Hikâye çocuk edebiyatında en çok kullanılan türler arasındadır. Gerek kısalığı gerek çocuğa verilmesi gereken mesajlar bakımından dergilerin de baş tacıdır. Ayrıca zengin bir geçmişe sahip olan bu tür, çocukların doğumundan itibaren neredeyse bütün yaşamlarına eşlik ederek onların gelişmesine ve geleceğe güvenle bakmalarına da yardımcı olur. Bugün bile zevkle dinlediğimiz bu hikâyeleri, kimi zaman çocuklarımıza öğüt vermek, yeni şeyler öğretmek maksadıyla kullanmışızdır. Bu anlatılarda mutluluk, hüznün, öfke, heyecan, umut gibi gizli hisler pek çok insana yeni bir hayat vermiştir. Hikâyeler çocuk dünyası açısından son derece zengin metinlerdir. Onların her manada gelişmelerine katkı sağladılar. Bilhassa topluma faydalı bireyler olabilmeleri, kişilik gelişmelerini tamamlamaları hususunda yardımcı olurlar. Ayrıca okul eğitiminde de son derece yüksek etkileri bulunur. Bu bakımdan Türkçem dergisinin gerek okul derslerine yardımcı olması gerek edebî ve ahlaki bilgiler vererek çocukların iyi bir şekilde yetişmelerinde de hizmeti büyüktür. Ancak Kosova Türk Edebiyatında hikâye türü şiiirde olduğu kadar başarılı olamaz.

Türkçem yayımladığı bütün eserlerde yukarıda ifade etmeye çalıştığımız prensiplere göre hareket eder. Hikâyelerinin tema ve konularını da bu çerçeveye göre belirler. Hikâyelerin kısa olmasına özellikle dikkat edilir, birkaç sayfayı geçmeyen bu anlatılar, işledikleri konularla da öne çıkarlar. Bilhassa küçük okurların beğenisi için sıcak, samimi, etkileyici ve akıcı bir üsluba sahip olmalarına özen gösterilir. Dergide genel olarak hikâyeye ayrılmış özel bir köşe yoktur, ancak bazı sayılarda “Hikâye”, “Hikâye Köşesi” adları altında kısa öykülere yer verildiği görülür. Bu başlıklar altında verilen kısa metinler ile diğer hikâyeler arasında sanki hikâye ve öykü ayrımı yapıldığı şeklinde bir izlenim oluşsa da tarafımızdan böyle bir ayrım yapılmayacaktır. Zaten Kosova’da bu gibi kısa hikâyelere öykü adı verilmektedir.

Türkçem dergisinde 1999-2014 tarihleri arasında toplam 463 hikâye yayımlanır. Bunun 424 tanesi Türkçe, 39 tanesi de tercümedir. Türkçe hikâyelerin 253 tanesi yerli yani Makedonya ve Kosova Türk edebiyatı yazarlarına ait, 156 tanesi Türkiye ve 16 tanesi de Türk Dünyası yazarlarına aittir. Çeviri hikâyeler ise daha çok Balkanlardaki halklara aittir. Başta Slav olmak üzere Avrupa ve dünya edebiyatına ait hikâyelerden de örnekler verilir. Yıllara göre hikâyelerin dağılımı yaklaşık 30 civarındadır. İlk ve son yıllarda ise, onlu rakamlara düşer.

ÜLKELER	TÜRKÇE					ÇEV.			G. TOP.
	Kosova	Makedonya	Türkiye	Türk Dünyası	Top.	Slav	Avp.	Top.	
Sayı	90	163	156	16	425	22	17	39	464
Tekrar	16	31	4	-	51	-	3	3	54
Net Hikâye Sayısı	74	132	152	16	374	22	14	36	410

Tablo 2. Ülkelere ve dillere göre hikâye türüne ait metinlerin tasnifi.

Türkçem dergisinde daha çok bölgeye ait Türk edebiyatçılarının hikâyeleri yayımlanır. Kosova ve Makedonya bölgesine ait Türkçe hikâyelerin sayısı 253'tür. Kosova Türk edebiyatına ait 90 hikâye bulunur. Toplam 13 yazar tarafından kaleme alınan bu hikâyelerin 16'sı tekrardır.

Türkiye diğer edebî türlerde olduğu gibi hikâye alanında da bölgedeki dergilere kaynaklık eder. Hatta birçok yeni yazarın yetişmesinde de örnek teşkil eder. Türkiyeli yazarların kaleminden çıkan hikâyelerin tekrarlar dahil sayısı 156'tır. Ayrıca az sayıda bile olsa Azerbaycan, Kazak, Türkmen, Kırgız, Kıbrıs gibi Türk dünyasına ait hikâyelerin yayımlandığına şahit oluruz. Bunların toplam sayısı 16'dır.

Dergide yayımlanan hikâyeler daha çok Türk yazarlara aittir. Bilhassa çağdaş Kosova ve Makedonya Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerini görmek mümkündür. Bunlardan Necati Zekeriya, Hasan Mercan, Recep Murat Bugariç, Fahri Kaya Enver Baki, Avni Engüllü, yayınladıkları 10'un üzerindeki hikâye ile dikkati çekerler. Türkiyeli yazarlar içerisinde Ömer Seyfeddin, Mustafa Ruhi Şirin, Mustafa Balel ve Mevlânâ İdris Zengin'in isimlerini saymak mümkündür. Ayrıca Mevlânâ'nın Mesnevisi ile Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinden seçilen hikâyelere de rastlanır.

Kosova Türk edebiyatı yazarlarından Enver Baki 21 (3), Hasan Mercan 21 (3), Reşit Hanadan 11 (3), Ahmet İğciler 8, Şecaettin Koka 7, Agim R. Yeşeren 3 hikâye ile dergiye katkı yapar.² Ayrıca sadece bir hikâye ile dergiye katkı veren diğer yazarları da bu sayıya ilave edersek Kosova yazarlarına ait toplam 90 hikâye bulunduğunu söyleyebiliriz.

Kosova Türk edebiyatçıları, hikâyelerinde genelde toplumsal konulara ağırlık verir. Dergide Kosovalı yazarlardan hikâyesine en çok yer verilen ilk isim Hasan

² Burada verilen rakamlar yazarların dergide yayımlanan hikâye sayılarını, parantez içinde verilen rakamlar ise tekrar sayılarını göstermektedir. Ayrıca bu listede dergide en az iki (2) hikâyesi yayımlanan yazarların isimleri verilmiştir. Bundan sonra verilecek bilgilerde de bu esasa uyulacaktır.

Mercan'dır. Mercan doğup büyüdüğü şehir olan Prizren'in tarihi yerlerini, sokaklarını anlatır. Bilhassa çocukluğuna dair hatıralara yer verir. Eski hayatlara ışık tutar. Yazarın aile özlemi ve geçmişe duyduğu hasret samimi ve içten anlatımlarına da yansır. Mercan "*Baba*", "*Anne*" "*Kardeş*" ve "*Kız kardeş*" adlı kısa hikâyelerinde aile sevgisi ve şefkat duygusunu anlatır. Bu hikâyelerde anne-baba olmanın kutsallığı ve çocuklarıyla olan münasebetleri ele alınır. Ebeveynlere çocuklarına karşı sevgi ile ölçülü ve özenli davranmaları önerilir. Bilhassa kardeşlerin birbirlerini daima destekleyip korumaları gerektiğine yer verilir.

Türkçem dergisinde özellikle öykü alanında verdiği eserleriyle tanınan Kosovalı öykü yazarlarından Enver Baki, bilhassa genç kuşakların bilgi ve kültür birikimlerine olumlu katkılarda bulunur. Yazarın bizzat kendi çocukları ve torunları için yazdığı hikâyelerde çocukların aile fertleri ile olan münasebetlerini esas alır. Özellikle aile içi iletişim ve davranış gelişimi üzerinde durur. Ayrıca bireylerin kendi aralarındaki ilişkiler, davranış bozuklukları, toplumsal hayat, dostluk, okul eğitimi ve okumanın önemi gibi temalara ağırlık verir.

Dergide yine hikâye ve roman türünde verdiği eserlerle tanınan bölgenin önemli yazarlarından Reşit Hanadan'ın hikâyelerine rastlamak mümkündür. Hikâyelerinde genelde doğup büyüdüğü Mamuşa köyünü, oradaki gelenekleri, köy hayatını ve köy insanını anlatan Hanadan, bilhassa çocuklar için yazdığı ve Türkiye'de yaşadığı yıllara ait hikâyelerinde daha çok çocuk kahramanları, paylaşma duygusunu ve çocukluk hayallerini kendine özgü bir üslupla anlatır. Gözlem gücü çok yüksek olan yazar, çevresinde gördüğü ve bizzat yaşadığı olaylardan hareket eder. Oldukça sade, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanır. Yazdıkları daha çok sosyalist gerçeklik akımına uygundur.

Makedonya Türk edebiyatı yazarlarından Tayip Tahir 2, Enver İlyas 3, Fahri Ali 3, Şükrü Ramo 3, Lütfü Seyfullah 3, Halise Hasan Özgün 4, Mahmut Kıratlı 4 (1), Mustafa Karahasan 4 (1), Hüseyin Süleyman 5 (1), Suat Engüllü 6, Nusret Dişo Ülkü 8 (1), Sabit Yusuf 9 (2), Enver Ahmet 10 (1), Avni Abdullah 10 (3), Alaettin Tahir 12 (5), Fahri Kaya 12 (2), Avni Engüllü 12 (2), Recep M. Bugariç 20 (3), Necati Zekeriya 37 (8) hikâye ile önemli sayıda esere imza atarlar. Dergide, Makedonya Türk yazarlarına ait 163 hikâye bulunur, bunlardan 31'i tekrardır (Beyoğlu, 2017, s. 150-151).

Makedonya Türk çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Necati Zekeriya, asıl gücünü çocuk edebiyatı alanında verdiği hikâyelerinde gösterir. Dergide yazarın 37 hikâyesine yer verilir, bunlardan 8'i tekrardır. Hikâyelerinin kahramanı çocuklardır. Bazı hikâyelerinde ise Orhan isimli bir karakter ön plana çıkar. Yazar bu eserlerinde çocukların evde, okulda, sokakta yaşadıkları gündelik olayları hikâye haline getirir. Bunlardan bazıları "*Bizim Sokağın Çocukları*" kitabından alınmıştır. Bu eser kırk yıl önce yazılmasına rağmen hâlâ güncelliğini korumaktadır. Bazı hikâyelerinde değerler eğitimi üzerinde duran Zekeriya,

“*Yalanın Ayakları Var mı?*” ve “*Duvarın da Dili Var*” adlı hikâyelerinde yalanın çevreye verdiği zararları anlatır. Yalan söylemenin kötü ve zararlı bir alışkanlık olduğundan bahsettikten sonra her durumda doğruluğu alışkanlık haline getirmeyi tavsiye eder. Toplumda güvenilir bir insan olmanın önemine vurgu yapar.

Avni Abdullah, eserlerinde Kıskançlık, tembellik, iftira, kötü huy gibi davranışların insana verdiği zararlar üzerinde durur. “*Kıskançlık*” isimli hikâyesinde de ahlak ve davranış bozukluklarına dokunur. Enver Ahmet, “*Kaba Şaka*” adlı hikâyesinde şaka niyetiyle yapılan bazı hareketlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini hatta bazen trajikomik olaylara sebep olabileceğini anlatır. Nusret Dişo Ülkü’nün “*Çilli Horozum*”, Muharrem Tahsin’in “*Ergin’in Kedisi*” ve Fahri Kaya’nın “*Küçük Kurbağa*” adlı hikâyeleri ise hayvan sevgisini ele alır.

Dergide ayrıca Avni Engüllü, Fahri Kaya ve Recep Murat Bugariç gibi Makedonya Çağdaş Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerinden çok sayıda hikâye bulunmaktadır. Hikâyelerde çocuk oyunları, ev hayatı, okul, aile ve arkadaşlık gibi değerler ile adabı muaşeret kuralları öğretilir. Türk örf ve adetleri ile İslam ahlakı esas alınır. Bu hikâyelerde hoşgörü ve paylaşım öne çıkar. Büyük-küçük ilişkisinde sevgi ve saygı kuralları hatırlatılır. Bazı hikâyelerde çocukların ilgisini çekmek ve onları eğlendirmek amacıyla hayvan, doğa ve mevsimleri ele alan konular işlenir. Ayrıca bazı hikâyelerde de hayvanlara insan vasfı verilerek olaylar gerçekçi bir üslupla anlatılır. Burada amaç çocuğa öğüt vermek, kıssadan hisse çıkarmasını sağlamaktır. Zaten bu sebeple hikâyelerde oldukça sade bir dil kullanılır. Bu hikâyelerden derslerde faydalanılabileceği gibi, ders dışı etkinlikler için de rahatça kullanılabilirler.

Türkiyeli yazarlar sayı bakımından dergide en kalabalık yazar kadrosunu oluşturur. Dergide 95 Türk yazara ait 156 hikâye yer alır. Bunların sadece 4’ü tekrardır. Türkiyeli yazarların 20’sinin birden fazla, diğerlerinin ise sadece birer hikâyesi bulunur. Türkiye yazarlarına ait isimler arasında Fatih Erdoğan 2, Sabahattin Ali 2, Orhan Kemal 2, Sait Faik Abasıyanık 2, Aytül Akal 3, Gülten Dayıoğlu 4, Halide Edip Adivar 3, Hasan Latif Sarıyüce 4, Yakup Kadri Karaosmanoğlu 3, Evliya Çelebi 4, Oktay Akbal 4, Süleyman Bulut 4, Mevlâna 7, Mevlâna İdris Zengin 5, Mevlüt Kaplan 5 (1), Mustafa Balel 5, Mustafa Ruhi Şirin 5, Ömer Seyfeddin 9 (1) hikâye ile zikredilebilir (Beyoğlu, 2017, s. 151-152).

Dergide Türk yazarlarının ciddi bir yekûn oluşturması, bölgedeki çağdaş Türk edebiyatının gelişmişliği ile de ilgilidir. Çağdaş Balkan Türk edebiyatında hikâye şiir türü kadar etkili olamaz. Bunda bilhassa bölgedeki çoklu dil kullanımının etkisi yüksektir. Ayrıca ana vatanla bağ kurma arzusu da derginin Türk yazarlarına yönelmesinde etkili olur. Bu sebeple Türk yazarlarına yönelen dergiler, özenle seçtikleri Türk hikâyelerine bolca yer verirler. Bu hikâyelerde bilhassa çocukların pedagojik gelişimleri ve ruh dünyaları esas alınır. Derginin 152. sayısında yer alan Ömer Seyfeddin’in “*Kaşığı*” adlı çok bilinen hikâyesi, iftiranın kötü sonuçlarına işaret eder. Mevlânâ hazretlerinin Mesnevisinden alınan “*Kötü Huy Diken Gibidir*”

adlı hikâyesinde de kötü huyun olumsuz neticeleri üzerinde durulur. İnsanın mizacına derinden etki eden huylar, bizzat insanın kendisine ve çevresine de zarar verir. Ayrıca hikâyede zaman kullanımına dikkat çekilir, özellikle hayır işlerinde acele edilmesi önerilir. Çünkü zamanın su gibi akıp geçtiği, sonraya ertelenen her şeyin çeşitli sakıncalara neden olabileceğine dikkat çekilir. Dergide Erbay Kücet'in "*Masa Olmasaydım*" ve "*Kıvırcık Saçlı Adam*" hikâyeleri de olayları mizahi yönden ele alır. Bilhassa mizah ve öğretici tarafı ağır basan fabl türündeki bu hikâyeler, öğrenciler tarafından da çok beğenilir.

Türk yazarlarına ait hikâyeler muhteva açısından incelediğinde, ahlaki ve öğüt verici hikâyelerin çok olduğu anlaşılır. Ayrıca aile sevgisi, coğrafya, tarih ve hayvanlardan bahsedilir. Çocukları kötü davranışlardan korumak, çalışkanlık, fedakârlık, cömertlik ve yardım etmek gibi toplumsal değerler işlenir.

Dergide Türk dünyasından yayımlanan hikâyelerin sayısı 16'dır. Bunlar genelde yılda 1-2 adetten fazla yayımlanmaz. Bazı yıllarda ise, hiç yayımlanmaz. Tekrar yayımlanan bir hikâye yoktur.

Dergide yer alan Türk dünyasına ait hikâyelerin içeriği de çocukların dünyasına uygun konular arasından seçilmiştir. Eluca Atal'ın "*Ay Benimle Uyumadı*", Gurbannazar Ezizov'un "*Büyülü Kürek*" ve Orkun Bozkurt'un "*Uçurtma*" hikâyeleri çocukların dünyalarını renklendirirken Efraim Üzeyir'in hayvanları konu alan "*Serçecik*" hikâyesi kalplerine dokunur. Ayrıca Mustafa Bayramalı'nın "*Tütünler Çiçek Açarken*" ve Naim Ömer Bakoğlu'nun çocukluk anılarını konu alan "*Köyüm, Çocukluğum*" gibi zevkle okunabilen hikâyelerini de burada anabiliriz.

Dergide eski Yugoslavya dönemine ait Arnavut, Boşnak, Sloven, Sırp, Hırvat ve Makedon gibi Balkan yazarlarının hikâyeleri de Türkçeye çevrilerek yayımlanır, bunların sayısı 22'dir. Ayrıca Fransa, İtalya ve İspanya gibi Avrupa yazarlarına ait hikâyelerin sayısı 17, toplam çeviri hikâyelerin sayısı ise 39'dur. Bu hikâyelerden sadece 3'ü tekrar yayımlanır (Beyoğlu, 2017, s. 152).

Balkan yazarlarının hikâyelerinde genel olarak toplumsal konular ele alınır. Yabancı hikâyelerde ise, düş ve hayal alemi ile doğa, sosyal çevre ve hayvanlar ele alınır. Bu metinlerin üslupları genellikle sade, anlaşılır ve akıcıdır. Çocuk okurlara yönelik bir dil kullanılır, onların kelime dağarcığına dikkat edilir. Çeviri hikâyeler tematik açıdan değerlendirildiğinde genellikle ortak konuların işlendiğine tanık oluruz. Bu hikâyelerde genellikle arkadaşlık, hayvanlar alemi, doğa, bisiklet ve balonlar gibi eğlendirici temalara ağırlık verildiği anlaşılır. Ahmet Hromacıç'ın "*Ormanda Yalnız*", Olivera Şiyaçki'nin "*Kedicik*", Tayar Hatipi'nin "*Sanatçı Arkadaşım*" ve Video Podgorec'in "*Afacan Alfabetesi*" hikâyeleri Balkan yazarlarına aittir. Jules Vernes'in "*Aya Nasıl İnilir?*", Cani Rodari'nin "*Büyülü Baston*", Edmondo De Amicis'in "*Hasta Öğretmen*", Kertin Cekson'un "*Üşüyen Ayıcık*", Margaret Lati'nin "*Pembe Balon*" gibi dünyaca tanınmış yazarların özenle seçilerek dergiye alındığı görülür.

Dergide anonim hikâyelere de rastlanır. Yazarı bilinmeyen bu metinler genelde öğretici hikâyeler başlığı altında verilir. İçerik bakımından da genel konuları ele aldıkları anlaşılır. Verdikleri mesaj ve öğüt verici üslubuyla dikkat çeken bu hikâyelerin sayısı 31'dir.

Yazarları bilinmeyen "*Tembel Kız*" ve "*Gürültücü Çocuk*" adlı hikâyelerde değerler eğitimi öne çıkar. "*Paylaşmak Güzeldir*" adlı anonim hikâyede ise, paylaşımın güzel bir değer olduğu vurgulanır. Küçüklere bu değerlerin anlatılması, paylaşılması ve yeniden yaşanır kılınması toplumsal normların tekrar inşası bakımından da son derece önemlidir.

Dergide okurların gönderdiği amatör öykülere de yer verilir. "Sizin İlettikleriniz" köşesinde yayımlanan bu öyküler, yaklaşık 25 adettir. Bu hikâyelerde Atatürk, anne ve öğretmen temaları ele alınır. Onların yüceliği ve hayatımıza kattıkları değerlere yer verilir. Ayrıca dünya, astroloji ve mevsimler hakkında bilgiler verilir, Balkan coğrafyasına ait kentler tanıtılarak çocukların yaşadıkları çevreler hakkında yeni bilgilere ulaşmaları sağlanır. Birbirinden ilginç bu öyküler, genç kalemlerin yetişmesinde önemli katkılarda bulunur. Ayrıca Türkçem dergisi okul çocuklarının yetişmesi için de zaman zaman hikâye, yarışmalar düzenler (Okumuş, 2017, s. 271).

Türkçem dergisinde yer alan hikâyeler tematik bakımdan incelendiğinde, genellikle değerler eğitimi konusunu ele alan metinlerin planlı bir şekilde yayımlandığına şahit oluruz. Bu metinlerde özellikle aile kavramı öne çıkarken anne, baba ve kardeş sevgisi ele alınır. Ayrıca ahlak eğitimi ve davranış kuralları; doğa ve hayvan sevgisi, toplumsal değerler; okul hayatı, çalışkanlık ve disiplin; vatan ve bayrak sevgisi ile hoşgörü, fedakârlık, paylaşım ve yardımseverlik gibi insani değerler işlenir.

Türkçem dergisinde 16 dinî hikâye mevcuttur. Bu hikâyelerin pek çoğunun yazarı belirsizdir. Bu hikâyelerde dinî ve ahlaki öğretiler ile mizah unsuru ağırlıktadır. Ayrıca "Garip Öyküler" başlığı altında 4 farklı hikâye daha bulunur. Bu tarz hikâyelerde çocuklarla dinî sohbetler yapılır, peygamberler daha yakından tanıtılır ve Allah sevgisinden bahsedilir.

Çocuk hikâyelerinde macera ve serüvenlerin yeri büyüktür. Bu tür anlatılarda kahramanlar öne çıkar. Çoğu zaman bu kahramanlar insan, hayvan ya da eşya gibi cansız varlıklar olabilir. Bunlar düşünce, davranış ve diyalog bakımından tutarlı ve inandırıcı olmalıdır. Dergide hayvanları konu alan çok sayıda hikâye vardır. Bu gibi hikâyelerle çocuklara hayvan sevgisi aşılanır, onları sevip kollamaları ve sahip çıkmaları öğretilir. Ayrıca bu hikâyelerin bazılarında mizah anlatımının da denendiğine şahit oluruz. Çocukların zekâ gelişiminde de önemli bir unsur olan mizah, güldürü ve öğretici tarafıyla çocukların dikkatini çeker. Bu tarz hikâyelerde genellikle hayvanlar âleminden seçilen kahramanlara yer verilir. Bu hikâyeler macera ağırlıklıdır, anlatım genelde diyaloglarla yapılır.

Türkçem dergisi başta Prizren olmak üzere Kosova'da Türkçe eğitim yapan bütün okullarda yardımcı ders kitabı olarak kullanılır. Bu sebeple bilhassa edebî türlerde yayımladığı örneklerle çok dikkat eder. Özellikle çocukları eğitmeyi, bilgi vermeyi ve zengin bir hayal dünyası kurmalarını amaçlar. Çocukları okumaya ve ders çalışmaya teşvik eder, ödevlerinde yardımcı olur. Ayrıca başta inanç, ahlak, erdem ve bazı kutsal değerler olmak üzere birçok temayı ele alan bu hikâyeler, okul, kitap, ödev ve öğretmen gibi yeni konularla da öğrencilerin günlük yaşamlarına eğilirler. Bu manada Enver Ahmet'in "*Akıl Baştan Sızmaz*", Enver Baki'nin "*Okul Yolunda Yeni Arkadaş*", Hasan Mercan'ın "*Okul*", İbrahim Örs'ün "*Ödev*", Mustafa Yanık'ın "*Okulda İlk Gün*", Reşit Hanadan'ın "*Kitap*", Süleyman Bulut'un "*Okullar Açıldı*" gibi hikâyeleri örnek olarak gösterilebilir.

Türkçem dergisinin zengin bir yazar kadrosu vardır. Kosova ve Makedonya Çağdaş Türk edebiyatı ile Türkiye ve Türk dünyası yazarlarından pek çok tanınmış isim yer alır. Ayrıca Balkan milletleri ile Avrupa ve dünya edebiyatından bazı isimlere de yer verilir.

Kosova ve Makedonya Çağdaş Türk edebiyatı öykü yazarları arasında; Ahmet Saffet İğciler, Alaettin Tahir, Altay Suroy Recepoğlu, Arif Rifat Yeşeren, Avni Abdullah, Avni Engüllü, Cevahir Selim, Enver Ahmet, Enver Baki, Enver İlyas, Fahri Ali, Fahri Kaya, Hasan Mercan, Hümaşah Vardar, Hüseyin Süleyman, İlhami Emin, Leyla Şerif Emin, Lütfü Seyfullah, Mahmut Kıratlı, Mustafa Karahasan, Necati Zekeriya, Recep Murat Bugariç, Reşit Hanadan, Sabit Yusuf, Salih Lika, Şecaettin Koka, Suat Engüllü, Şükrü Ramo, Suphi Mazrek, Süreyya Yusuf, Tayip Tahir'in isimleri yer alır.

Hikâye türünde eser veren çok sayıda Türkiyeli yazar bulunur. Bunlar: Ahmet Haşim, Edip Cansever, Evliya Çelebi, Erbay Kücet, Halide Edip Adıvar, Halit Ziya Uşaklıgil, Mevlana, Nazım Hikmet, Oktay Akbal, Ömer Seyfettin, Orhan Kemal, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali ile son dönem yazarlardan Abdülkadir Ünlü, Abdulvahap Akbaş, Adnan Özyalçınar, Ahmet Doğru, Ahmet Uysal, Ahmet Yılmaz, Ayla Çınaroğlu, Ayşe Zuhal Göktürk, Aysin Bumin, Aytül Akal, Aziz Karadeniz, Bestami Yazgan, Bilgin Adalı, Cahit Uçuk, Cahit Zarigoğlu, Cengiz Bektaş, Efraim Üzeyir, Ekrem Bektaş, Emine Sevinç Öksüzoğlu, Emine Tanırgan, Erbay Kücet, Fakir Baykurt, Fatih Erdoğan, Fevzi Gönenc, Fikret Arıt, Gökhan Akçiçek, Göktürk Mehmet Uytun, Gülsüm Akyüz, Gülten Dayıoğlu, Hale Kuntay, Hamdi Tüncer, Hasan Kıyafet, Hatice Yazıcı, Hidayet Karakuş, Hüseyin Emin Öztürk, İbrahim Çayırılı, İbrahim Hakkı Bulut, İbrahim Örs, İbrahim Zeki Burdurlu, İmdat Avşar, Mavisel Yener, Mehmet Güler, Melek Çe, Melike Günyüz, Mevlânâ İdris Zengin, Mevlüt Kaplan, Muharrem Tortop, Mümtaz Zeki Taşkın, Musa Güner, Mustafa Balel, Mustafa Özçelik, Mustafa Ruhi Şirin, Mustafa Yanık, Nail Tan, Naim Ömer Bakoğlu, Nihan Işıklar,

Nur İöz, Nuran Turan, Nurdan Çakan, Ömer İlanber, Özgül Erten, Özlem Aytek, Salih Zengin, Selçuk Boran, Sema Yaman, Sevim İzgü, Şeyma Yol, Tacettin Şimşek, Tarık Dursun, Tarık Uslu, Tülin Kozikoğlu, Tülin Kulluk, Turhan Baraz, Vedat Aydın, Veli Değirmenci, Yalvaç Ural, Yüksel Pazarkaya ve Zehra Aydüz gibi yazarların isimleri mevcuttur. Ayrıca bazı yazarlar birkaç yazıda görülüp sonraki sayılarda tamamen kaybolur.

Dergide, Türk Dünyası yazarlarından Aminat Bittirova, Eluca Atalı, Gurbannazar Ezizov, Leyla Mingazova, Mukayev Elebayev, Orkun Bozkurt, Şahine Babahanova, Tahir Malik, Tölen Abdik ve Vasiliy Monguş ile Bulgaristan Çağdaş Türk hikâye yazarlarından Kemal Pınarcı, Muharrem Tahsin, Mefkûre Mollova ve Mustafa Bayramalı'nın isimlerini saymak mümkündür.

Balkan halkları arasında yer alan yazarlar daha çok Yugoslavya döneminin önemli isimleridir. Bilhassa Bosna, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Sırbistan ve Slovenya edebiyatına ait öyküler dikkati çeker. Bu halklara mensup yazarlar arasında; Abdullah Sidran, Ahmet Hromacı, Aysa Zahiroviç, Çamil Batali, Desanka Maksimoviç, Dragan Lukiç, Ela Peroci, Mateya Matevski, Nada Veliç, Olivera Kolova, Olivera Yaçk, Slavko Yanevski, Tayar Hatipi, Vidoe Podgoreç, Ziya Dizdareviç ve Zlata Vidaçek'in adları öne çıkar.

Ayrıca dünya edebiyatından verilen örnekler ise İtalya, İrlanda, Rus ve Yunan edebiyatının tanınmış yazarlarından verilir. Bunlar arasında; Edmondo De Amicis, Gianni Rodari, Kerstin Cekson Lav Tolstoy, Leonardo Da Vinci, Margaret Lati, Oscar Wild ve Rahila Baumvol'un isimleri dikkati çeker.

b. Masal: Masallar olağan üstü bir dünyaya aittir. Bu dünyanın kahramanlarına özenen çocuklar, küçük yaşta dinledikleri masallar sayesinde dil becerilerini geliştirir, yeni keşiflerde bulunurlar. Artık ebeveynler çocuklarına masal anlatmak yerine kitap almayı tercih etmektedir. Bu da çocukların ilgisini kitaba yönlendirmekte ve okuma zevki oluşmasına yardımcı olmaktadır. Kitaplar, bir yandan olumlu ve etkili bir alışkanlık kazandırırken çocukları görsel ve işitsel masal atmosferinden de uzaklaştırırlar. Ayrıca teknolojik imkânlardan faydalanarak hazırlanan çeşitli okuma araçları ile son yıllarda üç boyutlu olarak tasarlanan kitapların da çocukların ilgisini artırdığı ve okuma sevgisini geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Türkçem dergisi muhteva bakımından incelendiğinde masallara çokça yer verildiğine şahit oluruz. Derginin neredeyse her sayısında masal mevcuttur. Dergide yayımlanan masalların sayısı 309'dur. Ancak bu sayının 21'i tekrar, 70'i de anonimdir. Bazı sayılarda (Sayı: 30, 55, 87, 88, 92, 95, 99) birden çok masala yer verildiği görülür. Bu masallardan bazıları başka milletlere aittir. Bunlar arasında 2 Çin, 1 Hint, 1 Tatar, 1 Macar, 1 Cezayir, 2 Afrika, 1 Alman, 1 Alaska, 1 Rus ve 1 İtalyan ve 1 Başkurt masalı bulunur. Ayrıca 2 adet Anadolu masalları vardır (Beyoğlu, 2017, s. 161).

Türkçem dergisinde 56 Türk yazarından 82 masala yer verilir. Bu yazarlar

arasında Hasan Latif Sarıyüce, Mustafa Balel, Gülsüm Cengiz, Ahmet Efe, Fatih Erdoğan, Elif Yemenci, Hüseyin Süleyman, Yeliz Yorulmaz, Atila Er, Filiz Güner, Ziya Gökalp gibi isimleri sayabiliriz. Dergide ikiden çok masalı yayımlanan Türk yazarlarının sıralaması şöyledir: Aytül Akal 2, Feyyaz Sağlam 2; Mustafa Ruhi Şirin 2; Mühiddin Nalbantoğlu 2; Filiz Güner 3; Mevlâna 3; Mustafa Balel 4; Hasan Latif Sarıyüce 7 ve Keloğlandan 7 masala yer verilir. Ayrıca tek masal yazar isimler de mevcuttur. Bunların dışında anonim Türk masalları da bulunur.

Son yıllarda çizgi filmlere bile uyarlanan Türk masallarının en sevilen karakteri Keloğlan'dır. Keloğlan Türkçem dergisinde en çok yayımlanan masallardandır. "*Keloğlan Oyunu*" derginin 53, 54 ve 55. sayılarında dizi şeklinde verilir. "*Keloğlan'ın Akıllı*" ve "*Keloğlan ve Sincap Arkadaşı*" gibi masallar film tadında ve okuyucusunu eğlendirecek kıvamdadır. Ayrıca Mevlânâ'nın "*İyi Kalpli Sağır Adam*" ile "*Şaşı Çıracak*" masalları da çocukların ahlak eğitimi için oldukça önemlidir.

Bunların dışında "*Alaeddin'in Sihirli Lambası*", "*Alis Harikalar Diyarında*", "*Çizmeli Kedi*", "*Güzel ve Çirkin*", "*Külkedisi*", "*Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*", "*Rapunzel*" ve "*Uyuyan Güzel*" gibi çocukların zevkle okuyabilecekleri dünya masallarından da örnekler yer verilir. Bu tarz masalarda gerçek dünyaya ait olağan varlıkların yanında dev, ejderha, cin, peri gibi gerçeküstü varlıklar çocukları heyecanlandırır. Kendilerine kurdukları yeni masal dünyalarında bunlardan yeni karakterler büyütürler. Çocukların kişilik gelişiminde oldukça etkili olan bu masallar, işledikleri temalarla bilhassa ahlak, hoşgörü, bilgi ve davranış gelişiminde de yardımcı olurlar. Bu gibi masalarda aldatma ve yalanların cezasız kalmayacağı, dürüstlük ve çalışkanlığın her zaman ödüllendirileceği gösterilir. Yabancıardan uzak durulması, tanımadığımız kişilerle konuşulmaması, yiyecek alınması, başı sıkıştığında asker, polis gibi güvenilir insanlardan yardım alınması öğütlenir. Ayrıca Ezop (Yunan), Grimm Kardeşler (Alman), Hans Christian Andersen (Danimarka), La Fonten (Fransa), Lev Tolstoy (Rus) gibi dünyaca tanınmış usta masalcıların eserlerine de yer verilir. Fabl türündeki bu masallar, daha çok öğüt veren ve kahramanları genelde hayvanlar arasından seçilen masallardır. Bu masallar çocukların çevre ile iletişim kurmalarında ve hayvan sevgisi geliştirmelerinde olumlu bir etki yapar.

Dergide tanınmış dünya masalcılarından toplam 70 masal bulunur. Bunlar; Ezop'tan 19/1, Grimm Kardeşler 13/1, La Fonten 13/1, Lev Tolstoy 9, Hans Christian Andersen 8, İvan Krilov 3, Charles Perrault 2, Leonardo Da Vinci 2, Oscar Wild'den 2 masal vardır. Bunların çevirileri Tudora Arnaut, Tarık Dursun K., Mehmet Sevinç ve Cengiz Bektaş tarafından yapılır.

Dergide ayrıca Kosova Türk masallarına da yer verilir. Kosova'da yaşayan Türkler arasında anlatılan bu masalların kurgusu ve anlatımı basit olsa da eğitici yönü açısından çocuklar üzerinde etkilidir. Masalci masal söylerken genellikle "*Bir var imiş, bir yok imiş*" veya "*Ne var imiş, yok imiş*" diye başlar. Kahramanlık, çalışkanlık, iyilik veya kötülük gibi eğitici konuları ele alan masallar, daima kıssadan

hisse çıkarılacak mesajlarla biter. Hem de çocukları eğlendirirken düşündürmeye çalışır. Masalın sonu ise genellikle “*Masal taşta, biz başta*”, “*Masal ceri, biz ileri*”, “*Masal saçaga, biz yataga*”, “*Masala çümür, bize ümür*”, şeklinde biter. Bazı masalcılar ise çocukları eğlendirmek için “*Masal masal matladi, üç sıçan patladi, birisini o, birisini sen, diğerini bu yedi*” diyerek masalı bitirir. Sonuç kısmında da klasik masalarda olduğu gibi bir söyleyiş yer almaz. Masaldan çıkarılacak ders, masalcı tarafından söylenir (Özgür, 2012, s. 191).

Dergide yer alan 238 masalın 67’sinin yazarı bilinmemektedir (Beyoğlu, 2017, s. 163). Bu masallar olağanüstü olaylarla örülü, zaman ve mekâna sığmayan anlatımlardır. Çoğunda gerçek üstü varlıklarla karşılaşırız. Masallardaki bu kahramanlar resimlerle de desteklenir. Dergide yer alan masal sayfaları bir bakıma görsel malzemelerle zenginleştirilerek çocukların dikkati çekilir, okuma isteği uyandırılır. Ayrıca hayal dünyaları için kendilerine yeni malzemeler verilmiş olur. Bu sayfalarda yer alan resimler renkli ve etkileyicidir. Bu tarz görsel malzemeler arasında daha çok masala uygun doğa, hayvan, prens, prenses gibi masal kahramanlarının resim ve çizimleri yer alır. Bu resimler arasında olumsuz tiplere yer verilmez.

c. Efsane ve Destanlar: Efsaneler çocukların hayal dünyasını geliştirebilecek en ilginç türlerdendir. Genellikle olağandışı olayları içerir. Sadece çocukların değil, büyüklerin de ilgisini çeker. Çocukları güldüren, güldürürken düşündürülen yanları onlara yeni kapılar açar.

Dergide efsanelerle ilgili toplam 37 adet metin bulunur. 4 adet Anadolu efsanesi vardır. Ancak efsaneler çok sık yayımlanmaz. Birkaç sayıda bir bazı örneklerle rastlanır. Özellikle Anadolu efsanelerine yönelik metinler ve bu konuda kaleme alınmış diğer yazılar önemli bilgiler ihtiva ederler.

Bunlardan başka Ali Püsküllüoğlu, Fatih Erdoğan, Hasan Latif Sarıyüce, Mevlüt Kaplan ve Yalvaç Ural tarafından kaleme alınan efsaneler bulunur. Bunlar arasında; “*Ağlayan Kaya*”, “*Al Gül ile Ak Gül Efsanesi*”, “*Boğaziçi veya Buzağı Geçidi Efsanesi*”, “*Çanakkale Efsanesi*”, “*Çifteminareler Efsanesi*”, “*Dağ Başını Bekleyen Kız-Sarı kız Efsanesi*”, “*Dağların Efsanesi*”, “*Gelincik Efsanesi*” “*İbibik Kuşu Efsanesi*”, “*Kaplumbağa Efsanesi*”, “*Kara Canavar*”, “*Kaşıkçı Güzel-Konya Efsanesi*”, “*Kız Kulesi Efsanesi*”, “*Kibele Efsanesi*”, “*Örümcek Kız*”, “*Peri Bacaları*” isimleri zikredilebilir. Dergide yayımlanan bazı efsaneler anonimdir.

Efsaneler derginin, 1999, S. 1-2; 1999, S. 5-6; 2001, S. 15; 2001, S. 16; 2001, S. 17; 2002, S. 31; 2003, S. 32; 2004, S. 48; 2006, S. 67; 2007, S. 81; 2008, S. 88; 2009, S. 109; 2010, S. 113, 2012, S. 140; 2012, S. 145; 2013, S. 146; 2013, S. 147. sayılarında yayımlanır (Beyoğlu, 2017, s. 163).

Destanlar çocukların okumaktan keyif aldığı ve tarih öğretimi bakımından da çeşitli kolaylıklar sağlayan edebî türler arasındadır. Destanlar tarihi olayları ele alır. Her zaman tarihi gerçekleri doğru bir şekilde yansıtmasa da insanoğlunun

yaradılışı ve devletler tarihi hakkında önemli bilgiler verir. Bilhassa Türk destanları Türk milletinin doğuşunu, Türk devletlerinin kuruluşlarını, çöküşlerini, zaferlerini anlatmaları açısından eşsiz metinlerdir.

Türkçem dergisinde az sayıda olsa bile destanlara da yer verilir. Dergide 14 adet destan bulunur. Bunların hepsi Türk destanıdır. Yabancı destanlara rastlanmaz. Destanların kimin tarafından yazıldığı da belli değildir. Bazı destanlar ise derlemedir. Bunların altında Namık Kemal Zeybek, Yılmaz Öztuna ve Mehmet Yardımcı gibi isimlerin imzası bulunur. Dergide yer alan Türk destanları şunlardır: Ergenekon Destanı, Oğuzhan Destanı, Manas Destanı, Oğuz Kağan Destanı, Alper Tunga Destanı, Şu Destanı, Köroğlu Destanı, Canbolat Destanı, Dede Korkut ve Bozkurt Destanı. Bunlar derginin, 1999, S. 5-6; 2004, S. 40; 2005, S. 59; 2007, S. 76; 2007, S. 79; 2009, S. 101; 2011, S. 124; 2013, S. 37. sayılarında yer alır. Ayrıca bu destanların bazıları masal ve efsanelerde olduğu gibi renkli resimlerle desteklenir. Bilhassa Alper Tunga, Oğuz Kağan ve Köroğlu gibi kahramanların renkli resim ya da çizimleri destan metinlerini çocuklar için daha sevimli hale getirir.

Sonuç

Türkçem dergisi savaştan sonra Kosova'da Türkçe yayımlanan çocuk dergilerindedir. Tan Yayınlarının kapatılması basın yayın alanında meydana gelen boşluk savaştan sonra çıkmaya başlayan özel dergilerle doldurulmaya çalışılır. Bilhassa Türkçe eğitiminin desteklenmesi bakımından çocuk dergilerine olan ihtiyaç her gün biraz daha artar. Bu maksatla Türkçem dergisi hayat bulur. 1 Ocak 1999 tarihinde Prizren'de yayımlanan dergi hatırı sayılır bir okuyucu kitlesine ulaşır. Çocukların dünya çocuklarıyla köprü kurmalarına vesile olur. Derginin bilhassa Türkiye ve Türk dünyasına olan yakınlığı dikkati çeker. Dergi, okul çağındaki çocukların eğitimine yaptığı katkı ile öne çıkar, hatta yardımcı ders kitabı olarak da kullanılır.

Önemli bir misyonu neredeyse tek başına üstlenen Türkçem çocuk dergisi, sayfalarında yer alan hikâye, masal, efsane ve destan gibi anlatı türleri ile çocukların hayal dünyasına hitap ederek onların yaratıcılarını harekete geçirir, yeni icatlar ve keşifler yapmalarına imkân sağlar. Bilgi ve öğüt verir, zekâ ve davranış gelişimine yardımcı olur. Bilgi, kültür, teknoloji alanlarındaki gelişmeleri takip etmelerine imkân sağlar. Değerler eğitimi ile okuma zevkinin oluşmasında da dergilerin rolü büyüktür. Ayrıca Türkçem dergisi konuk ettiği ve yetiştirdiği yeni yazar ve şairlerle de Kosova Türk edebiyatına önemli katkılar sunar.

Dergi özellikle yayımladığı edebî türlere ait yazı ve metinlerle de çocukların gelişiminde önemli katkılar sunar. Bu bakımdan dergide anlatı türlerine ait çok sayıda hikâye, masal, efsane ve destan bulunur. Buna göre dergide 464 hikâye, 309 masal, 51 efsane ve destan yer alır. Bu yazıların bir kısmı edebî türlere ait metinlerden oluşur. Bir kısmı da uzmanlar tarafından kaleme alınan teorik ve

bilimsel yazılardır.

Dergide yayımlanan hikâye, masal, efsane ve destan gibi türler, eski anlatı biçimlerindedir. Aslında hikâyeler günlük yaşamımızın bir parçasıdır, her anımız hikayelerden oluşur. Hikâye anlatıcılığı anlamlı ve amaçlı konuşmayı öğretir. İyi bir dinleyici olmayı sağlar. Daha fazla okuma ve yazmaya teşvik eder. Bu nedenle yeni nesillerin, eğitilmiş, kültürlü, çevresi ile düzgün ilişkiler kurabilen, ahlaklı, erdemli bireyler olarak yetiştirmesine katkı yapar.

Türkçem dergisi, Kosova'da basılı dergilerin bir bir kapandığı bir ortamda tek başına, ısrarla ve inançla Türk dili için hizmete talip olur. Bu bakımdan Türkçem dergisi yetiştirdiği nesillerle her daim sevinç ve gururla anılacaktır. 24. yılını dolduran dergi, kurulduğu ilk günden beri tüm maddi sıkıntılara rağmen kültür, edebiyat, sanat ve eğitim gibi alanlarda son derece başarılı işlere imza atar. Çocuklarının gönlünü de fetheden derginin bu amaç ve misyonunu kaybetmeden nice seneler ayakta kalabilmesini ve Türkçe eğitimine yaptığı bu önemli katkıları devam ettirebilmesini temenni ederiz.

Kaynakça

Beyoğlu, Ö. (2017). *Kosova'da Türkçe Yayımlanan Bir Çocuk dergisi: Türkçem (Şekil, Muhteva ve Yazar Kadrosu bakımından Bir İnceleme)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Trakya Üniversitesi.

Okumuş, S. (2015). *Kosova'da Türkçe yayınlanan Bir Gazete: Tan. Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 85-107.

Okumuş, S. (2015). *Kosova'da Türkçe Yayımlanan Gazete ve Dergiler. Yeni Türkiye (Rumeli-Balkanlar Özel sayısı-V)*, Sayı: 70, 6254-6274.

Okumuş, S. (2017). *Kosova'da Türkçe Yayımlanan Bir Çocuk Dergisi: Türkçem. Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 10, 252-282.

Okumuş, S. (2017). *Yüzyıllık Yalnızlık: İmparatorluktan Azınlığa Kosova'da Türkler. Karam Dergisi*, Sayı: 54, 1-18.

Özgür, A. (2012). *Kosova'da Türk Çocuk Edebiyatı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Türkçem dergisi (Yıl 1999, S. 1-2; Yıl 1999, S. 5-6; Yıl 2001, S. 15; Yıl 2001, S. 16; Yıl 2001, S. 17; Yıl 2002, S. 30; Yıl 2002, S. 31; Yıl 2002, S. 32; Yıl 2004, S. 40; Yıl 2004, S. 48; Yıl 2004, S. 55; Yıl 2005, S. 59; Yıl 2006, S. 67; Yıl 2007, S. 76; Yıl 2007, S. 79; Yıl 2007, S. 81; Yıl 2008, S. 87; Yıl 2008, S. 88; Yıl 2008, S. 92; Yıl 2008, S. 95; Yıl 2008, S. 99; Yıl 2009, S. 109; Yıl 2009, S. 113, Yıl 2012, S. 140; Yıl 2012, S. 145; Yıl 2012, S. 146; Yıl 2012, S. 147).